

Nagovor ob odprtju razstave ZZDS »Poti izobraževanja v slovanskem svetu« v Pokrajinskem arhivu v Koprju, 12. 4. 2019.

Na naslovnici v Witembergu 1584 tiskane prve slovenske slovnice beremo v več jezikih vrstico iz 14 poglavja Pavlovega pisma Rimljanom: Vfaki jesik bode Boga fposnal. Rim 14:11 / „Et omnis lingua confitebitur Deo.“ Rom 14:11 kar bi se lahko reklo tudi »e ogni lingua renderà gloria a Dio« (v mednarodnem jeziku sodobnosti pa »and every tongue shall confess to God«).

Na drug način opozarjajo na pomen materinščine v izobraževanju z zgodovinskimi pogledi **šolski / pedagoški / izobraževalni muzeji**, ki so prav v slovanski deželah kar številni. V po vsem svetu razširjeni družini skoraj 700 muzejev posvečenih temam iz pedagoške zgodovine imamo le nekaj takih, ki delujejo na področju cele države kot nacionalni muzeji izobraževanja: v Evropi je ob francoskemu **Rouenu** (kamor se je že pred leti preselil nekdanji Musée pédagogique) in nizozemskim **Dordrechtu** (kjer zadnjih nekaj let deluje Nacionalni muzej izobraževanja/Onderwijsmuseum, ki je bil prej v Rotterdamu), bil le še **Copenhagen** do 2008 z Danskim šolskim muzejem / Dansk Skolemuseums. V marsikateri evropski državi imajo vrsto regionalnih ali mestnih šolskih in pedagoških muzejev, a nobenega, ki bi deloval na področju cele države.

Drugačen je položaj v državah, kjer je eden od slovanskih jezikov uradni jezik, saj je tam kar sedem nacionalnih šolskih / pedagoških / izobraževalnih muzejev, ki sodelujemo, podpiramo in se sodelavci tudi osebno poznamo. Potreben je bil le še lep zgled arhivov, ki so se ob sodelovanju *FSK - Foruma slovanskih kultur* in Arhiva R Slovenije leta 2013 povezali ob temi slovanski prestolnic, pa smo se pri Zvezi zgodovinskih društev lotiti mednarodne predstavitve pogledov na poti izobraževanja v slovanskem svetu.

Sodelujoči muzeji in raziskovalci smo zbrali vsak nekaj gradiva za predstavitev **šestih osrednjih izobraževalnih tem**, ki jih lahko primerjamo med seboj in tečejo od razvoja pismenosti, učiteljev in učiteljic ter šolskih stavb, pa vse do šolskega pouka, učbenikov in učil. Skopo odmerjen prostor - za vsako državo po dva panoja - nam lahko posreduje le vtis o pedagoškem razvoju, ki je predstavljen z arhivskimi dokumenti, fotografijami in muzejski predmeti, pa tudi s knjigami. Besedilo kratkih komentarjev je v mednarodni angleščini in domačem jeziku vsake države, kar spodbuja tudi k primerjalnem srečanju s slovanskimi jeziki. Tu v dvojezičnem Koprju smo dodali še italijanske podnapise. K razstavi sodijo še za vsako državo pripravljena mapa s komentarji v več jezikih, kjer najdemo tudi slovenske podnapise.

Skupaj smo stopili nacionalni pedagoški in šolski muzeji iz Zagreba, Beograda, bolgarskega Gabrova, Prage, Bratislave, Kijeva in Ljubljane, pridružili so se nam še beloruski muzealci na gimnaziji v Minsku, kolegi iz poljskega šolskega muzeja Mariana Falskega v Kuźnici Grabowski in raziskovalci z inštitutov in univerz v Sarajevu in Tuzli, Moskvi in Tuli, pa črnogorskem Nikšiću in sev. makedonskem Skopju. Kar 22 kolegic in kolegov, ki smo pripravili gradivo za panoje, smo tako soavtorji razstave in podpisani ob drugem panoju posamezne države. **Vsem in vsakomu velja lepa zahvala**, posebej še Maji Hakl Saje (danes iz Narodnega muzeja), ki je s prevajalskim in souredniškim delom pomembno prispevala k nastanku razstave, pa tudi oblikovalcu Matjažu Kavarju (Raora d.o.o), Ministrstvu za kulturo kot

sofinancerju iz let 2015 in 2016 ter *Forumu slovanskih kultur* in Slovenskemu šolskemu muzeju za podporo projektu *Zveze zgodovinskih društev Slovenije* leta 2016. Odločilno smo pri razstavi sodelovali člani tedanjega vodstva ZZDS. Hvala pa tudi Pokrajinskemu arhivu Koper z direktorico mag. Nado Čibej in koordinatorico gostovanja razstave Mirjano Konstestabile Rovis s sodelavci) za gostovanje razstave, ki je bila na ogled že v Ljubljani ter v Bolgariji in Ukrajini.

Razstavno temo ne povezujejo le jeziki, ki sodijo k sorodni jezikovni skupini katere govorce se pri vrsti preprostih in vsakdanjih reči načelno lahko razumemo in sporazumemo. Kdaj z začudenjem spoznamo, da uporabljamo enake ali podobne besede, a tudi marsikaj drugačnega, kot pri pomenu posameznih izrazov. Tudi slovanski svet je jezikovno barvit in raznolik. Vsebina razstave pa nas navdušuje še za **širše izobraževalno povezovanje**: vsa zgodovina izobraževanja od antike naprej predstavlja **šolsko, univerzitetno povezovanje preko jezikovnih meja**. In različni pedagoški vplivi romanskih in germanskih narodov pa tudi drugače govorečih na posamezne slovanske narode v okviru nekdanjih imperijev ali v svoji soseščini, so zaznamovali zelo prepletujoč šolski razvoj. Pri Slovanih, posebej pri manj številčnih narodih, je značilna odprtost v svet tudi z učenjem sosednjih in tujih jezikov. **Pogledi na zgodovino šolstva pri Slovanih pa spodbujajo razmislek tudi o razvoju širših evropskih pedagoških povezav**, ki jih danes predstavljajo univerzitetni bolonjski proces in študentska & mladinske izmenjava preko projektov Erasmus. Vabim vas, da odkrijete detajle v pedagoškem razvoju pri posameznih slovanskih državah, ki nas povezujejo in opazite tudi to pri čem se razlikujemo!

dr. Branko Šuštar

AVTORJI POSAMEZNIH PANOJEV:

Belorusija (Tatsiana F. Nazarenko, Ekaterina V. Kravchenko)

Bosna in Hercegovina (dr. Snježana Šušnjara & mag. Nadina Grebović-Lendo, dr. Adnan Tufekčić)

Bolgarija (Maja Karagiozova, Rumena Hristova)

Hrvaška (dr. Štefka Batinić)

Češka (dr. Jan Šimek, mag. Magdaléna Šustová)

Makedonija (dr. Suzana Miovska-Spaseva)

Črna gora (dr. Vučina Zorić)

Poljska (Artur Chowanski, Agnieszka Chowanski, Anna Gatkowska)

Rusija (dr. Vitaly Bezrogov, dr. Ekaterina Romashina)

Srbija (mag. Maja Nikolova)

Slovaška (mag. Martina Kočí)

Slovenija (dr. Branko Šuštar)

Ukrajina (Olexandr Mikhno, dr. Olga Sukhomlynska)